

Metacognitieve Training (MCT)

MCT 6 A – Theory of Mind II

© Moritz, Woodward, de Boer, Vermeer, Wekking & Lemmers-Jansen (4|21)
www.uke.de/mct

The use of the pictures in this module has been kindly permitted by artists and copyright holders, respectively. For details (artist, title), please refer to the end of this presentation.

Als je iemand voor het eerst ontmoet: op welke uiterlijke kenmerken let je dan?

Uiterlijke kenmerken

Hoe betrouwbaar is dit om een juiste indruk te krijgen?

ogen?

lichaamstaal/
houding?

handen?

taalgebruik?

kleding?

verder?...

Welke andere informatiebronnen kun je bedenken?

Hoe betrouwbaar zijn deze?

Andere informatiebronnen

- voorkennis over een persoon: bijvoorbeeld, uitlatingen van een vriend
- voorkennis over soortgelijke mensen/groepen: bijvoorbeeld, rappers
- onderbuikgevoel/intuïtie
- geschreven tekst: bv. e-mails, facebook, chats of tweets

Hoe betrouwbaar zijn deze bronnen?

Voor- en nadelen van bepaalde informatiebronnen

Na de discussie over aspecten die meespelen bij het beoordelen van een ander, richten we ons nu op de sterke en zwakke kanten van dit soort informatiebronnen.

Bespreek de voor- en nadelen van deze informatiebron bij de beoordeling van iemand

<p>Taal Wat iemand vertelt en op welke toon.</p> 	<p>Belang ???</p>
	<p>Let op: ???</p>

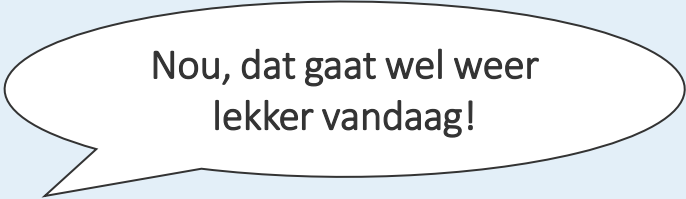
Bespreek de voor- en nadelen van deze informatiebron bij de beoordeling van iemand

<p>Taal Wat iemand vertelt en op welke toon.</p> 	<p>Belang</p> <p>Inhoud: Taal is erg belangrijk voor rechtstreekse communicatie.</p> <p>Toon: Intonatie (sarcastisch, bravig) en woordkeus (arrogant, feitelijk enz.) kan veel over iemand zeggen.</p>
	<p>Let op:</p> <p>???</p>

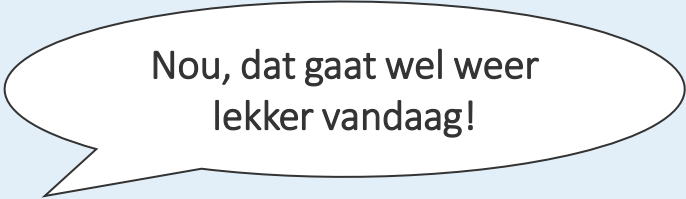

Bespreek de voor- en nadelen van deze informatiebron bij de beoordeling van iemand

<p>Taal Wat iemand vertelt en op welke toon.</p> 	<p>Belang</p> <p>Inhoud: Taal is erg belangrijk voor rechtstreekse communicatie.</p> <p>Toon: Intonatie (sarcastisch, bravig) en woordkeus (arrogant, feitelijk enz.) kan veel over iemand zeggen.</p>
<p>Voorbeeld:</p> <p>Als je op je werk een stapel papier laat vallen zegt een collega:</p> 	<p>Let op:</p> <p>???</p>

Bespreek de voor- en nadelen van deze informatiebron bij de beoordeling van iemand

<p>Taal Wat iemand vertelt en op welke toon.</p> 	<p>Belang</p> <p>Inhoud: Taal is erg belangrijk voor rechtstreekse communicatie.</p> <p>Toon: Intonatie (sarcastisch, bravig) en woordkeus (arrogant, feitelijk enz.) kan veel over iemand zeggen.</p>
<p>Voorbeeld:</p> <p>Als je op je werk een stapel papier laat vallen zegt een collega:</p> 	<p>Let op:</p> <p>Inhoud: Bij een ironische opmerking zeg je eigenlijk het tegendeel van wat je wil zeggen. De ironie hoor je in de intonatie.</p> <p>Toon: Sommige mensen leggen weinig emotie in hun stem – toch kunnen ze daarbij best emotioneel zijn (“droge humor”; vervlakking bij schizofrenie).</p>

Bespreek de voor- en nadelen van deze informatiebron bij de beoordeling van iemand

Voorkennis over een bepaalde persoon

Belang:

???

Let op:

???

Bespreek de voor- en nadelen van deze informatiebron bij de beoordeling van iemand

Voorkennis over een bepaalde persoon

Belang:

- Bestaande kennis kan helpen bij de oordeelsvorming over iemand, met name als je deze persoon al in een vergelijkbare situatie hebt meegemaakt.

Let op:

???

Bespreek de voor- en nadelen van deze informatiebron bij de beoordeling van iemand

Voorkennis over een bepaalde persoon

Belang:

- Bestaande kennis kan helpen bij de oordeelsvorming over iemand, met name als je deze persoon al in een vergelijkbare situatie hebt meegemaakt.

Let op:

- Iemand gedraagt zich soms anders, afhankelijk van de situatie, stemming of toeval. Bijna niemand is altijd en overal gelukkig of altijd en overal gemeen. Iemand kan heel uitbundig zijn in zijn gezin en tegelijkertijd heel verlegen bij vrienden – of omgekeerd. Soms kun je zelfs versteld staan van jezelf.

Bespreek de voor- en nadelen van deze informatiebron bij de beoordeling van iemand

Intuïtie

Iets aanvoelen zonder erover na te denken

Belang:

???

Let op:

???

Bespreek de voor- en nadelen van deze informatiebron bij de beoordeling van iemand

Intuïtie

Iets aanvoelen zonder erover na te denken

Honden beschikken over goede mensenkennis: ze voelen aan wanneer mensen een bedreiging vormen.

Belang:

- Intuïtie wordt opgevat als kennis door ervaring. Soms werkt onze intuïtie beter dan ons verstand.

Let op:

???

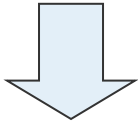
Bespreek de voor- en nadelen van deze informatiebron bij de beoordeling van iemand

Intuïtie, Voorbeeld:

Grappig, eng?

Hangt van je stemming af!

Bang

Blij

bv. griezelfilm
(Steven King)

Herinnering
aan circus

Belang:

- Intuïtie wordt opgevat als kennis door ervaring. Soms werkt onze intuïtie beter dan ons verstand.

Let op:

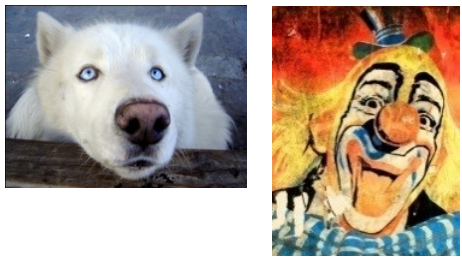
- Stemmingen kunnen onze waarneming en gedachten beïnvloeden. Voorbeelden:
  1. Boosheid: neiging zich miskend te voelen; wantrouwen.
  2. Depressie: alles wordt negatief waargenomen.

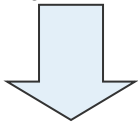
Bespreek de voor- en nadelen van deze informatiebron bij de beoordeling van iemand

Intuïtie, Voorbeeld:

Grappig, eng?

Hangt van je stemming af!

Bang

Blij

bv. griezelfilm
(Steven King)

Herinnering
aan circus

Belang:

- Intuïtie wordt opgevat als kennis door ervaring. Soms werkt onze intuïtie beter dan ons verstand.

Let op:

- Stemmingen kunnen onze waarneming en gedachten beïnvloeden. Voorbeelden:
  1. Boosheid: neiging zich miskend te voelen; wantrouwen.
  2. Depressie: alles wordt negatief waargenomen.
- Het is verstandig om je intuïtie te volgen, maar vertrouw er niet blindelings op.

Schijn en werkelijkheid

- Geen van de besproken elementen (uitspraken op papier en voorkennis) kun je afzonderlijk volkomen vertrouwen.
- Beschouw alle elementen in samenhang!
- Samen helpen ze bij het beoordelen van personen en ingewikkelde situaties.

Waarom doen we dit?

Uit onderzoek blijkt dat veel (maar niet alle!) mensen met een psychotische kwetsbaarheid moeilijkheden ondervinden op de volgende gebieden:

Waarom doen we dit?

Uit onderzoek blijkt dat veel (maar niet alle!) mensen met een psychotische kwetsbaarheid moeilijkheden ondervinden op de volgende gebieden:

1. Herkennen en beoordelen van gezichtsuitdrukkingen van anderen (bv. woede, verdriet).

Waarom doen we dit?

Uit onderzoek blijkt dat veel (maar niet alle!) mensen met een psychotische kwetsbaarheid moeilijkheden ondervinden op de volgende gebieden:

1. Herkennen en beoordelen van gezichtsuitdrukkingen van anderen (bv. woede, verdriet).
2. Begrijpen van bedoelingen van anderen op grond van hun lichaamstaal.

Waarom doen we dit?

Uit onderzoek blijkt dat veel (maar niet alle!) mensen met een psychotische kwetsbaarheid moeilijkheden ondervinden op de volgende gebieden:

1. Herkennen en beoordelen van gezichtsuitdrukkingen van anderen (bv. woede, verdriet).
2. Begrijpen van bedoelingen van anderen op grond van hun lichaamstaal.
3. Voorspellingen doen op basis van andermans lichaamstaal.

Hoe tekort aan inlevingsvermogen misinterpretaties bevordert - voorbeelden

Gebeurtenis	Verklaring tijdens psychose	Andere mogelijke verklaringen
Een man kijkt langdurig naar je in de metro.	???	
Je baas heeft kritiek op je werk.		
Je vriend leest een krantenartikel over slechte schoolprestaties.		

Hoe tekort aan inlevingsvermogen misinterpretaties bevordert - voorbeelden

Gebeurtenis	Verklaring tijdens psychose	Andere mogelijke verklaringen
Een man kijkt langdurig naar je in de metro.	Mijn achtervolger verraadt zich eindelijk.	???
Je baas heeft kritiek op je werk.		
Je vriend leest een krantenartikel over slechte schoolprestaties.		

Hoe tekort aan inlevingsvermogen misinterpretaties bevordert - voorbeelden

Gebeurtenis	Verklaring tijdens psychose	Andere mogelijke verklaringen
Een man kijkt langdurig naar je in de metro.	Mijn achtervolger verraadt zich eindelijk.	Door mijn eigen gedrag (bv. dragen van zonnebril), lok ik de blikken zelf uit.
Je baas heeft kritiek op je werk.		
Je vriend leest een krantenartikel over slechte schoolprestaties.		

Hoe tekort aan inlevingsvermogen misinterpretaties bevordert - voorbeelden

Gebeurtenis	Verklaring tijdens psychose	Andere mogelijke verklaringen
Een man kijkt langdurig naar je in de metro.	Mijn achtervolger verraadt zich eindelijk.	Door mijn eigen gedrag (bv. dragen van zonnebril), lok ik de blikken zelf uit.
Je baas heeft kritiek op je werk.	???	
Je vriend leest een krantenartikel over slechte schoolprestaties.		

Hoe tekort aan inlevingsvermogen misinterpretaties bevordert - voorbeelden

Gebeurtenis	Verklaring tijdens psychose	Andere mogelijke verklaringen
Een man kijkt langdurig naar je in de metro.	Mijn achtervolger verraadt zich eindelijk.	Door mijn eigen gedrag (bv. dragen van zonnebril), lok ik de blikken zelf uit.
Je baas heeft kritiek op je werk.	Ik ben er van overtuigd dat ik elk moment ontslag krijg.	???
Je vriend leest een krantenartikel over slechte schoolprestaties.		

Hoe tekort aan inlevingsvermogen misinterpretaties bevordert - voorbeelden

Gebeurtenis	Verklaring tijdens psychose	Andere mogelijke verklaringen
Een man kijkt langdurig naar je in de metro.	Mijn achtervolger verraadt zich eindelijk.	Door mijn eigen gedrag (bv. dragen van zonnebril), lok ik de blikken zelf uit.
Je baas heeft kritiek op je werk.	Ik ben er van overtuigd dat ik elk moment ontslag krijg.	Baas reageert nogal sterk maar is niet van plan mij te ontslaan - hij is over het algemeen nogal brommerig.
Je vriend leest een krantenartikel over slechte schoolprestaties.		

Hoe tekort aan inlevingsvermogen misinterpretaties bevordert - voorbeelden

Gebeurtenis	Verklaring tijdens psychose	Andere mogelijke verklaringen
Een man kijkt langdurig naar je in de metro.	Mijn achtervolger verraadt zich eindelijk.	Door mijn eigen gedrag (bv. dragen van zonnebril), lok ik de blikken zelf uit.
Je baas heeft kritiek op je werk.	Ik ben er van overtuigd dat ik elk moment ontslag krijg.	Baas reageert nogal sterk maar is niet van plan mij te ontslaan - hij is over het algemeen nogal brommerig.
Je vriend leest een krantenartikel over slechte schoolprestaties.	???	

Hoe tekort aan inlevingsvermogen misinterpretaties bevordert - voorbeelden

Gebeurtenis	Verklaring tijdens psychose	Andere mogelijke verklaringen
Een man kijkt langdurig naar je in de metro.	Mijn achtervolger verraadt zich eindelijk.	Door mijn eigen gedrag (bv. dragen van zonnebril), lok ik de blikken zelf uit.
Je baas heeft kritiek op je werk.	Ik ben er van overtuigd dat ik elk moment ontslag krijg.	Baas reageert nogal sterk maar is niet van plan mij te ontslaan - hij is over het algemeen nogal brommerig.
Je vriend leest een krantenartikel over slechte schoolprestaties.	Hij maakt een toespeling op de slechte schoolcijfers die ik als kind kreeg.	???

Hoe tekort aan inlevingsvermogen misinterpretaties bevordert - voorbeelden

Gebeurtenis	Verklaring tijdens psychose	Andere mogelijke verklaringen
Een man kijkt langdurig naar je in de metro.	Mijn achtervolger verraadt zich eindelijk.	Door mijn eigen gedrag (bv. dragen van zonnebril), lok ik de blikken zelf uit.
Je baas heeft kritiek op je werk.	Ik ben er van overtuigd dat ik elk moment ontslag krijg.	Baas reageert nogal sterk maar is niet van plan mij te ontslaan - hij is over het algemeen nogal brommerig.
Je vriend leest een krantenartikel over slechte schoolprestaties.	Hij maakt een toespeling op de slechte schoolcijfers die ik als kind kreeg.	Puur toeval – mijn vriend is geïnteresseerd in het nieuws, hij weet niet van mijn problemen op school.

Hoe tekort aan inlevingsvermogen misinterpretaties bevordert - voorbeelden

Gebeurtenis	Verklaring tijdens psychose	Andere mogelijke verklaringen
Een man kijkt langdurig naar je in de metro.	Mijn achtervolger verraadt zich eindelijk.	Door mijn eigen gedrag (bv. dragen van zonnebril), lok ik de blikken zelf uit.
Je baas heeft kritiek op je werk.	Ik ben er van overtuigd dat ik elk moment ontslag krijg.	Baas reageert nogal sterk maar is niet van plan mij te ontslaan - hij is over het algemeen nogal brommerig.
Je vriend leest een krantenartikel over slechte schoolprestaties.	Hij maakt een toespeling op de slechte schoolcijfers die ik als kind kreeg.	Puur toeval – mijn vriend is geïnteresseerd in het nieuws, hij weet niet van mijn problemen op school.

Heeft iemand een vergelijkbare situatie meegemaakt?

Oefening 1

- Hierna tonen wij je een aantal stripverhaaltjes.

Oefening 1

- Hierna tonen wij je een aantal stripverhaaltjes.
- Bespreek wat de personages in het verhaal over elkaar kunnen denken.

Oefening 1

- Hierna tonen wij je een aantal stripverhaaltjes.
- Bespreek wat de personages in het verhaal over elkaar kunnen denken.

Belangrijk

- Maak onderscheid tussen de informatie waar jij over beschikt en wat de personages over elkaar weten.

Oefening 1

- Hierna tonen wij je een aantal stripverhaaltjes.
- Bespreek wat de personages in het verhaal over elkaar kunnen denken.

Belangrijk

- Maak onderscheid tussen de informatie waar jij over beschikt en wat de personages over elkaar weten.
- Welke aanvullende informatie is nodig om tot een definitief antwoord te komen?

Oma's verjaardag

Welk kadootje zal het meisje waarschijnlijk meenemen voor de volgende verjaardag van haar oma?

Zal oma blij zijn?

Oma's verjaardag

Wat zal het meisje haar oma volgend jaar geven?

Waarschijnlijk: Opnieuw een doos bonbons omdat oma de laatste keer zo enthousiast reageerde.

Onwaarschijnlijk: Het meisje heeft gemerkt dat oma niet van bonbons houdt en ze geeft haar volgend jaar iets anders.

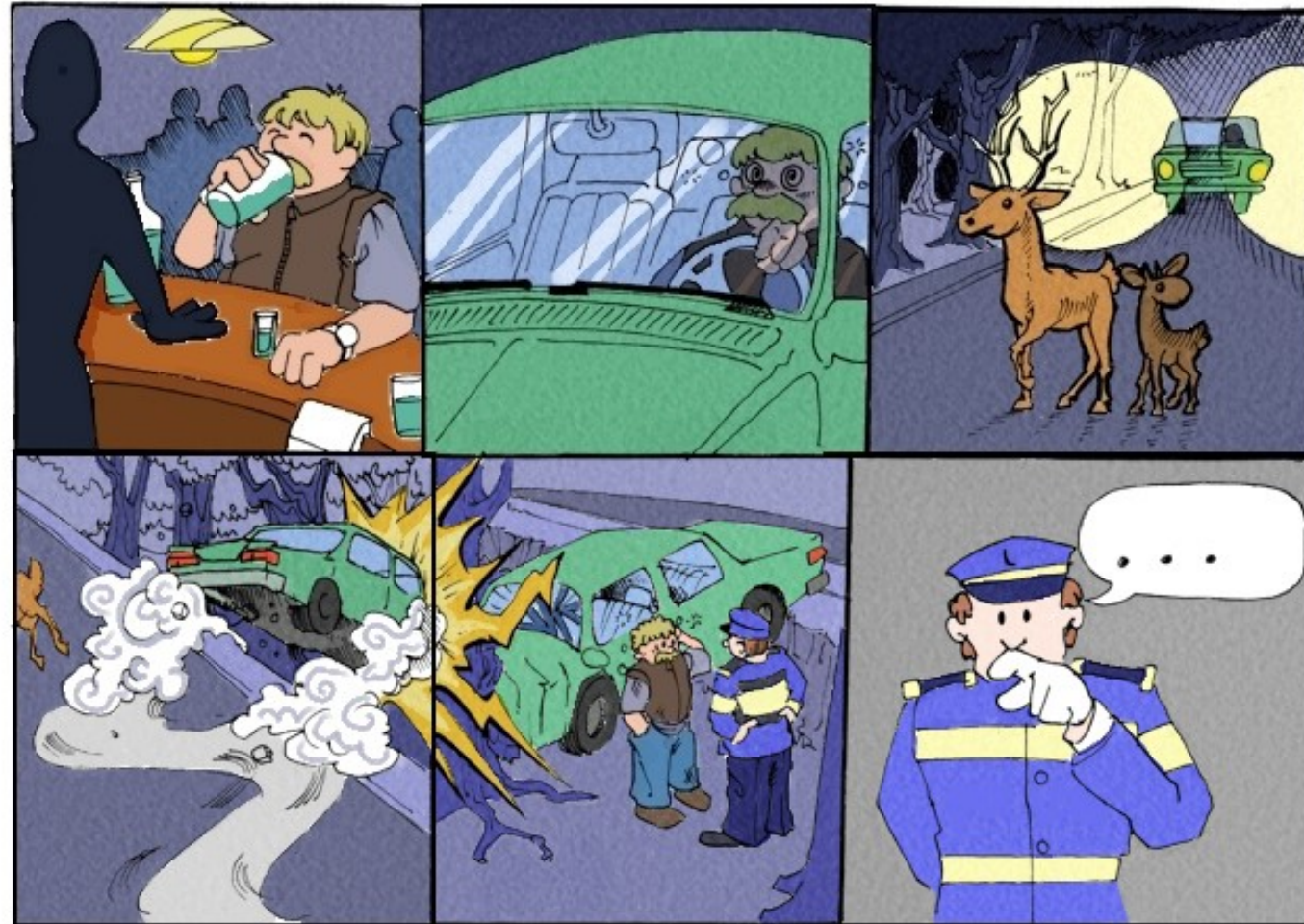
Oefening 1

Daar gaan we!

Is de baas te streng? Hebben we meer informatie nodig om hierover te beslissen?

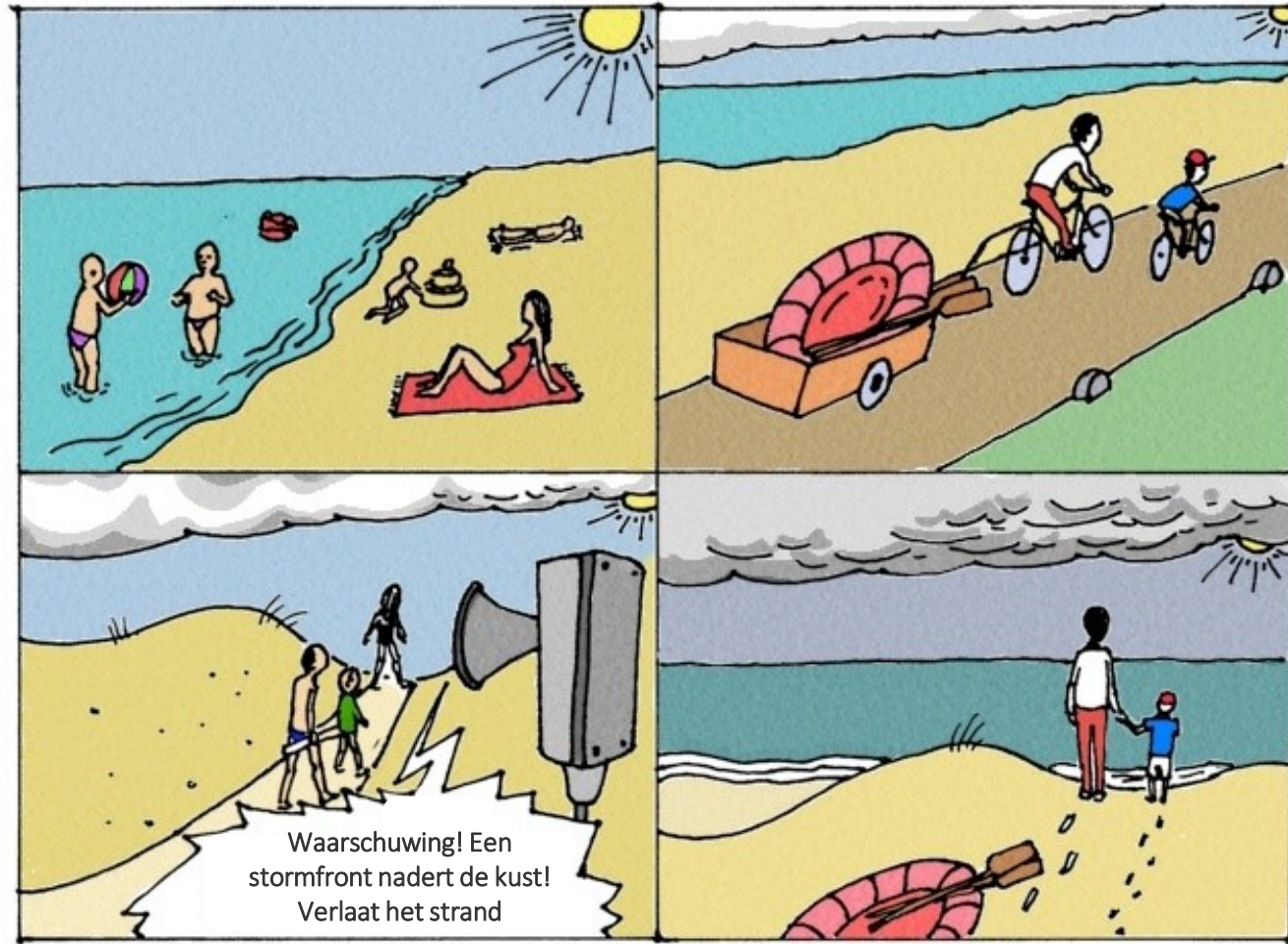

Wat zou de politieagent kunnen denken?
In hoeverre heeft hij dan gelijk?

Is de bankbediende angstig?

Gaan vader en zoon bootje varen?

optioneel: videoclip

optioneel: videoclips die betrekking hebben op het onderwerp van vandaag zijn beschikbaar op de volgende webpagina:

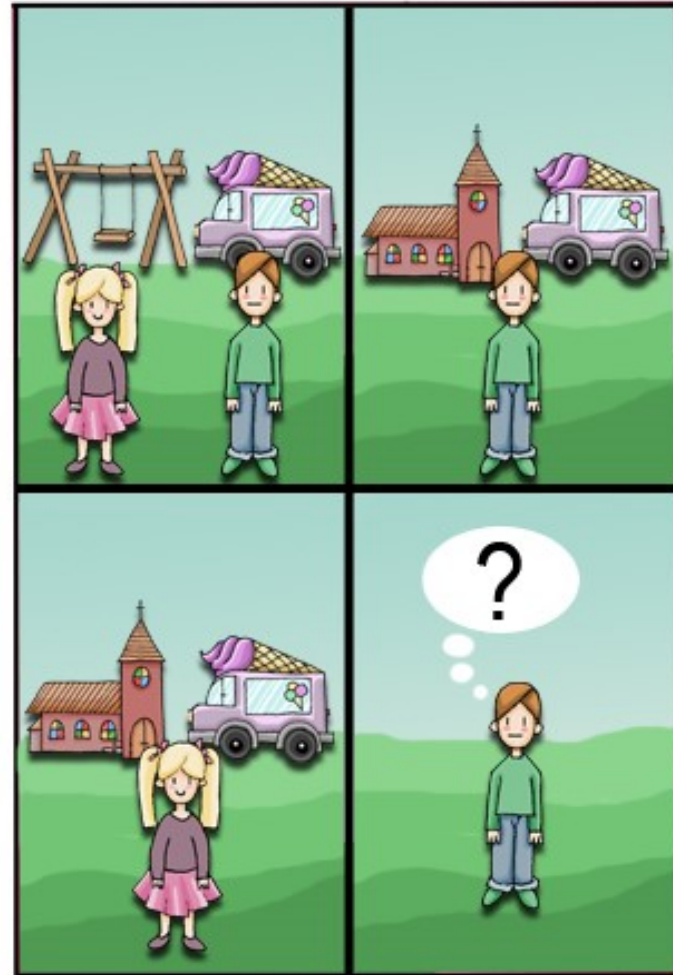
http://www.uke.de/mct_videos

Na de video kunnen jullie discussiëren over de link met het onderwerp van vandaag.

[voor trainers:

in een aantal videoclips wordt taal gebezigd die mogelijk ongeschikt is voor toehoorders uit sommige culturen. Bekijk eerst zelf de video's voordat u ze laat zien]

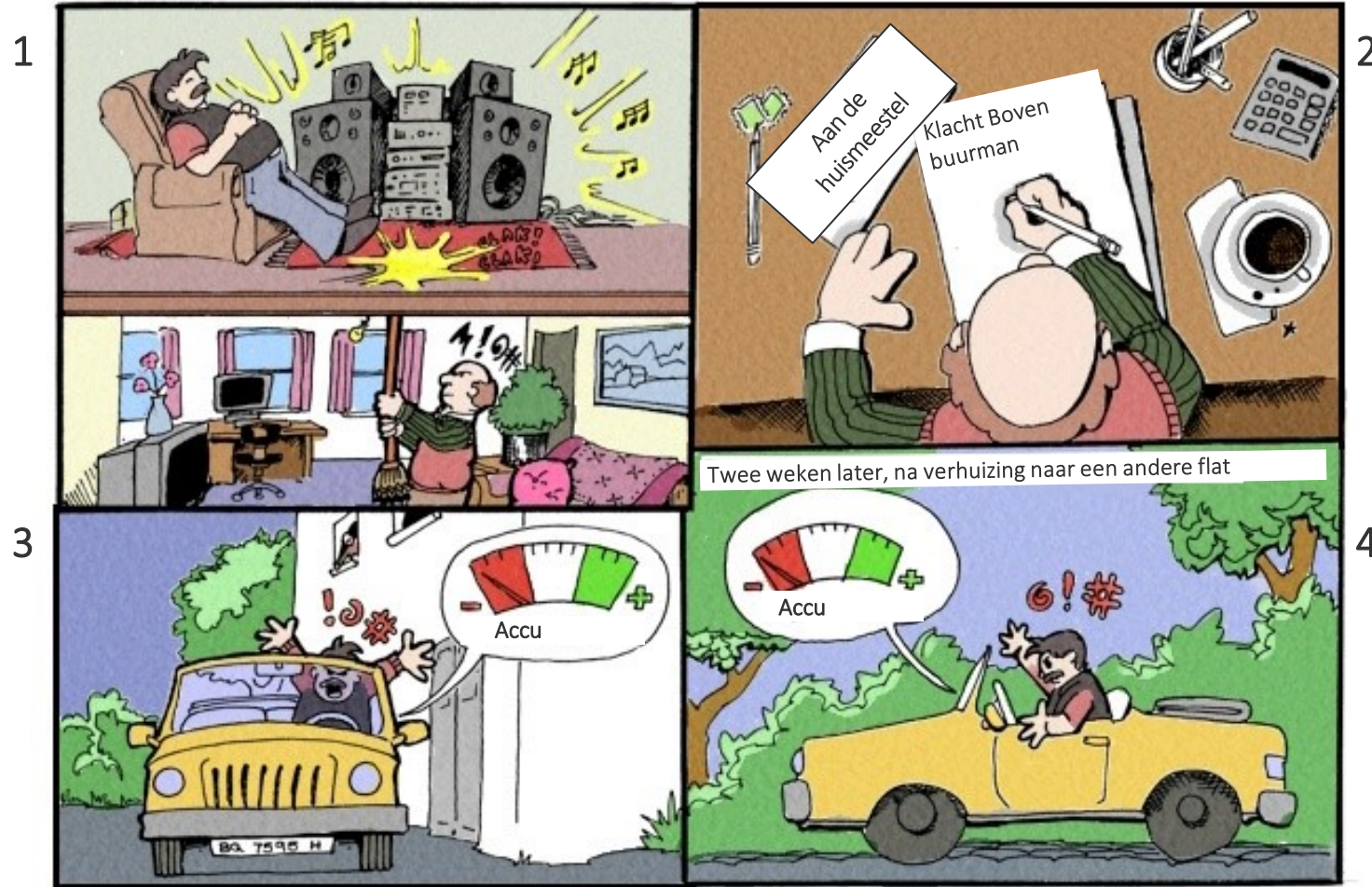

Waar heeft Rowina volgens Aart de ijskar het laatst gezien? Bij de schommel of bij de kerk?

Wat denkt de moeder? Heeft ze gelijk?

Waarom was de accu de 1e keer leeg? En de 2e keer? Welke verklaring kan de autobezitter hiervoor hebben?

Betekenis voor het dagelijks leven

Leerdoelen:

- Veel misverstanden en conflicten ontstaan omdat niet alle mensen over dezelfde informatie beschikken
(bv. als ik mijn vrienden niet vertel dat ik mij momenteel rot voel, dan kan ik ook niet verwachten dat ze rekening met mij houden).

Betekenis voor het dagelijks leven

Leerdoelen:

- Veel misverstanden en conflicten ontstaan omdat niet alle mensen over dezelfde informatie beschikken
(bv. als ik mijn vrienden niet vertel dat ik mij momenteel rot voel, dan kan ik ook niet verwachten dat ze rekening met mij houden).
- Probeer ingewikkelde sociale situaties te beoordelen vanuit verschillende gezichtspunten en overweeg alle beschikbare informatie. Hoe meer informatie je meeneemt, hoe meer kans je hebt dat je tot een betrouwbaar oordeel komt.

Wat heeft dit met psychose te maken?

Tijdens een psychose lopen mensen (maar niet alle!) het risico gezichtsuitdrukkingen en gedrag verkeerd te beoordelen.

Voorbeeld: Klaas denkt dat mensen hem belachelijk vinden en bespotten.

Achtergrond: Klaas komt op het vliegveld, de ontvangsthal binnen; wachtende mensen kijken in zijn richting en twee mensen beginnen luid te lachen.

Echter: Alle wachtende mensen scannen uiteraard binnenkomende passagiers, omdat ze vrienden of klanten ophalen. De twee lachende personen hebben elkaar waarschijnlijk lange tijd niet gezien en wisselen vakantieherinneringen uit. Of misschien draagt Klaas nog steeds die maffe sombrero die hij mee heeft genomen uit Mexico.

“Vergissen is menselijk” – neem altijd andere gezichtspunten in overweging.

Bedankt voor je aandacht!

voor trainers:

Deel werkbladen uit. Introduceer onze app COGITO (gratis te downloaden).

www.uke.de/mct_app

Pictures used in this module are reproduced with indirect (creative commons license) or direct permission of the artists listed below, for which we would like to express our gratitude! A full list can be obtained via www.uke.de/mct. If we have involuntarily breached copyright, please accept our apologies. In this case, we kindly ask creators for their permission to use their work under the “fair use” policy.

Die in diesem Modul verwendeten Bilder wurden mit der indirekten (creative commons Lizenz) oder direkten Zustimmung der untenstehenden Künstler reproduziert, wofür wir uns herzlich bedanken möchten! Eine vollständige Liste ist hinterlegt auf www.uke.de/mkt. Sollten wir unbeabsichtigt gegen das Urheberrecht verstoßen haben, so bitten wir dies vielmals zu entschuldigen und bitten nachträglich um die Verwendungserlaubnis.

Name Photographer/Artist Name Fotograf/Künstler/	Source/ Quelle	Picture Name/ Name des Bildes	CC = used with corresponding creative commons license; PP = used with personal permission of artist CC = genutzt unter creative commons Lizenz, PP = verwendet mit persönlicher Zustimmung des Künstlers	Description/Kurzbeschreibung
Lima	flickr	Psalmz	CC	Rapper
Thomas Hawk	flickr	Lips	CC	Red lips/Rote Lippen
Volker Henkel	fotomoment.de	emotionen	PP	Different facial expressions of 3 men/Verschiedene Gesichtsausdrücke v. 3 Männern
storm_gal	flickr	Wolf Dog	CC	Intuition (dog/Hund)
bricolage.108	flickr	Circus ring	CC	Funny clown/Lustiger Clown
MisterSquirrel	flickr	Pennywise	CC	Evil clown/Böser Clown
def110	flickr	Zirkus - circus	CC	Circus/Zirkus
Marina Ruiz-Villarreal	---	---	Produced for the MCT/Anfertigung für das MKT; © Arbeitsgruppe Neuropsychologie	Comic strips: grandmother, accident, bad news, neighbour/Bildergeschichten: Großmutter, Unfall, schlechte Nachrichten, Nachbar
---	---	---	Picture has been taken from the following book chapter/ Das Bild wurde dem folgenden Buchkapitel entliehen: Moritz, S. (2005), Kognitive Dysfunktionen schizophrener Patienten. In D.F. Braus (Ed.), Schizophrenie (pp. 15-27). Stuttgart: Schattauer	Comic strip: John & Mary/ Bildergeschichte John & Mary
M.A./ Christin Hoche	---	---	Produced for the MCT/Anfertigung für das MKT; © Arbeitsgruppe Neuropsychologie	Comic strips: bank, boating, sausage/Bildergeschichten Bank, Bootfahren, Wurst